

GEOGRAFIA TURYSTYCZNA POLSKI

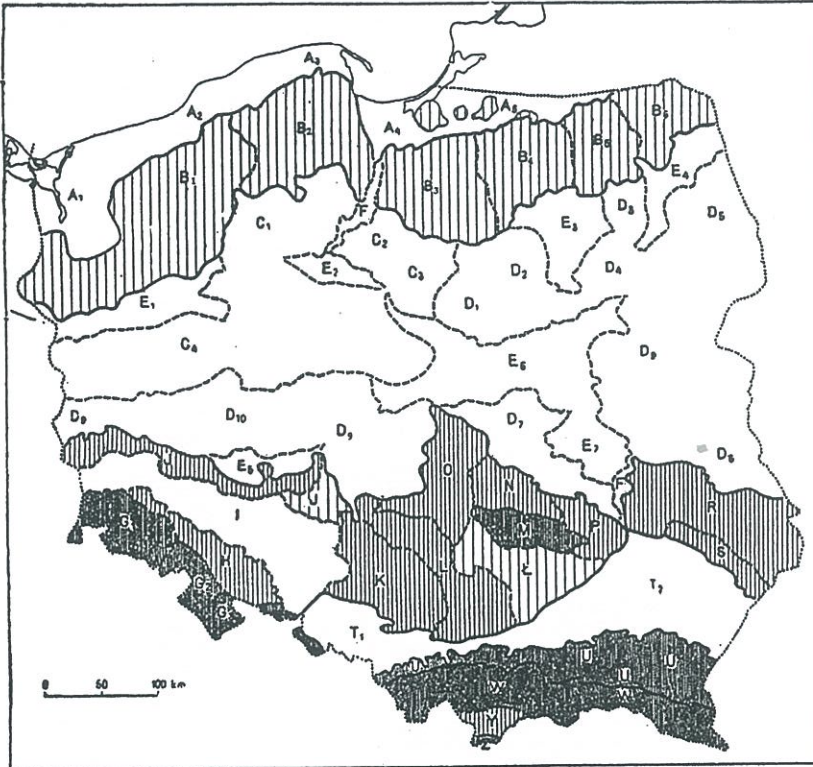
Opracowała Joanna Adamczyk

Do użytku wewnętrznego
SKPB Warszawa 2001

KRAJOZNAWCZE WALORY PRZYRODNICZE POLSKI

Uwaga!!! Mapa zamieszczona poniżej ma charakter jedynie poglądowy i służy ułatwieniu studiowania mapy Polski, którą znajdziesz w atlasie geograficznym.

Podział Polski na jednostki morfologiczne (wg. Pietkiewicza, Kostrowickiego - uproszczone©)

Kreski pionowe oznaczają obszary o przewadze form wypukłych (góry, wyżyny, wzgórza), obszary nie zakreskowane – tereny o przewadze form wklęsłych (niziny, obniżenia).

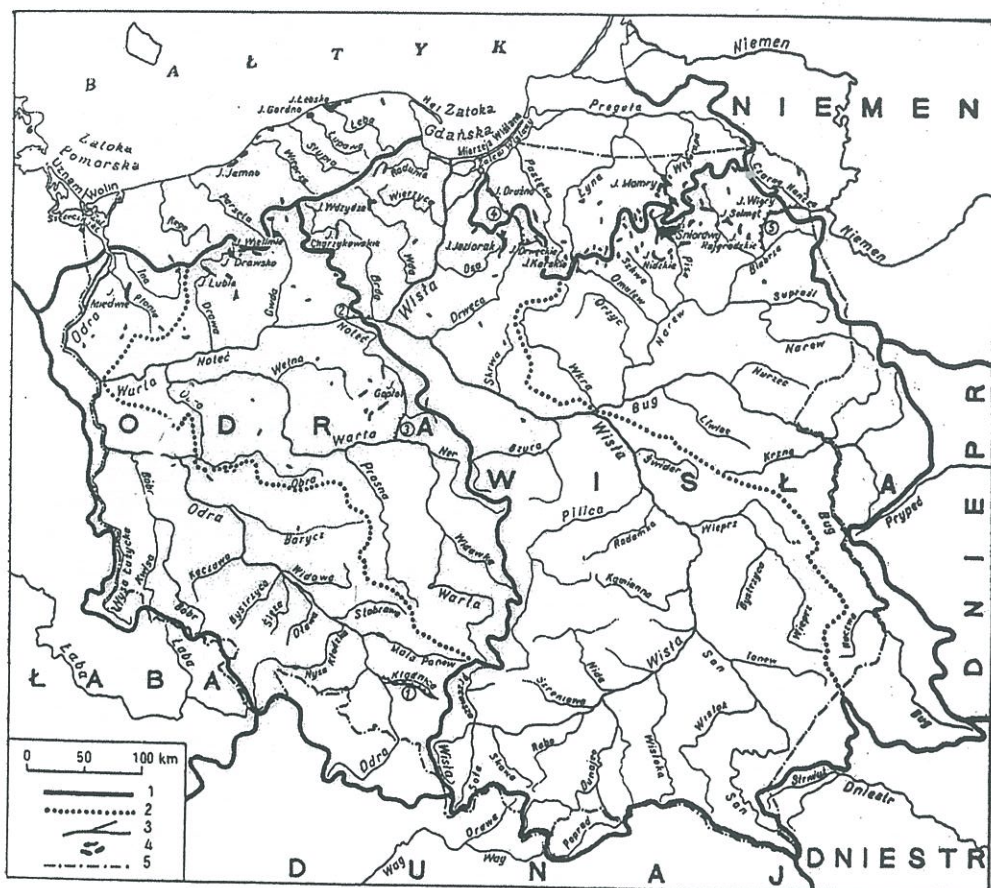
- A – Niziny Nadmorskie
 1. Nizina Szczecińska
 2. Pobrzeże Słowińskie
 3. Pobrzeże Kaszubskie
 4. Żuławy Wiślane
 5. Pobrzeże Warmińskie
 B – Pojezierze Pomorskie
 1. Pojezierze Drawskie
 2. Pojezierze Kaszubskie
 3. Pojezierze Iławskie
 4. Pojezierze Olsztyńskie
 5. Pojezierze Giżyckie
 6. Pojezierze Suwalskie
 C – Wysoczyzny
 1. Równina Tucholska
 2. Wysoczyzna Chełmińska
 3. Wysoczyzna Dobrzyńska
 4. Wysoczyzna Poznańska
 5. Wysoczyzna Gnieźnieńska
 D – Wysoczyzny Środkowopolskie
 1. Wysoczyzna Płocka

2. Wysoczyzna Ciechanowska
 3. Wysoczyzna Kolneńska
 4. Międzyrzecze Łomżyńskie
 5. Wysoczyzna Białostocka
 6. Wysoczyzna Siedlecka
 7. Wzniesienia Włodawsko-Chełmińskie
 8. Wysoczyzna Rawska
 9. Wysoczyzna Kaliska
 10. Wysoczyzna Leszczyńska
 11. Równina Radzyńska
 E – Kotliny
 1. Kotlina Gorzowska
 2. Kotlina Myszyniecka
 3. Kotlina Augustowska
 4. Kotlina Kozienicka
 5. Kotlina Warszawska
 6. Kotlina Miłicka
 F – Doliny dolnej i środkowej Wisły
 G – Sudety
 1. Sudety Zachodnie
 2. Sudety Środkowe

3. Sudety Wschodnie
 H – Przedgórze Sudeckie
 I – Kotlina Śląska
 J – Wzgórze Trzebnickie
 K – Wyżyna Śląska
 L – Wyżyna Krakowsko-Częstochowska
 Ł – Niecka Nidziańska
 M – Góry Świętokrzyskie
 N – Wzgórze i Pagóry Koneckie
 O – Wyżyna Łódzka
 P – Wyżyna Opatowska
 R – Wyżyna Lubelska
 S – Roztocze
 T – Kotliny Podkarpackie
 1. Kotlina Raciborsko-Oświęcimska
 2. Kotlina Sandomierska
 U – Pogórze Karpackie
 W – Beskidy
 Y – Podhale
 Z – Tatry

Charakterystyka sieci wodnej Polski (wg. J. Kostrowickiego)

Rzeki polskie należą całkowicie niemal (99,8%) terytorium Polski) do zlewiska Morza Bałtyckiego. Wyjątek stanowi Orawa dopływ Wagu wypływająca spod Babiej Góry oraz górny bieg Strwiąża - dopływu Dniestru, należące do zlewiska Morza Czarnego. Niewielkie skrawki na obszarze Sudetów odwadniane są do Łaby, a przez nią do Morza Północnego. Również w ogromnej większości (89,9% o) terytorium Polski stanowi dorzecze dwu największych naszych rzek - Wisły i Odry. Pozostała część kraju (9,3%) to dorzecze uchodzących bezpośrednio do Bałtyku rzek pojezierzy: Pomorskiego i Mazurskiego. Jedynie Czarna Hańcza, Szeszuła i Świsłocz we wschodniej części województwa białostockiego należą do dorzecza Niemna. Równocześnie dorzecza Wisły i Odry, w całości niemal, bo w 90% znajdują się w granicach Polski.

Ryc. 118. Mapa hydrograficzna Polski

1 - główne działki wodne, 2 - działki wodne drugorzędne, 3 - rzeki, 4 - jeziora, 5 - granice państwa; cyfry w kółkach - kanały: 1 - Gilwiński, 2 - Bydgoski, 3 - Górnnoteecki, 4 - Mazurski, 5 - Augustowski

Osobliwości flory i fauny

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Dąb Bartek	Bartków	kieleckie (gm. Zagnańsk)
Ścisły rezerwat leśny; rezerwat pokazowy żubrów i tarpanów	Białowieża	białostockie
Platan, pomnik przyrody	Chojna	szczecińskie
Platan, pomnik przyrody	Dobrzyca	kaliskie
Sekwoja, unikatowy okaz	Glinna	szczecińskie(gm. Stare Czarnowo)
Cis, pomnik przyrody	Goraj	gorzowskie (gm. Przytoczna)
Cis im. Raciborskiego	Harbutowice	krakowskie (gm. Sułkowice)
Cis, pomnik przyrody	Henryków Lubański	jeleniogórskie (gm. Lubań)
Rezerwat żubrów	Jankowice	katowickie (gm. Pszczyna)
Dąb Bażyńskiego	Kadyny	elbląskie (gm. Tolkmicko)
Lipa Anna	Kliniska Wielkie	szczecińskie (gm. Goleniów)
Cis, pomnik przyrody	Mogilno	nowosądeckie (gm. Korzenna)
Dąb Chrobry	Piotrowice	legnickie (gm. Przemków)
Rezerwat koników tarpanów	Popielno	suwalskie (gm. Ruciane-Nida)
Dęby Rogalińskie	Rogalin	poznańskie (gm. Mosina)
Stawy Milickie	Ruda Milicka	wrocławskie (gm. Milicz)
Rezerwat żubrów Książ	Smardzewice	piotrkowskie (gm. Tomaszów Mazowiecki)
Rezerwat pokazowy żubrów	Taczanów	kaliskie (gm. Pleszew)
Cisy Staropolskie im. Wyczółkowskiego	Wierzchlas	bydgoskie (gm. Cekcyn)
Rezerwat azalii Kołacznia	Wola Żarczycka	rzeszowskie (m. Nowa Sarzyna)
Rezerwat torfowiskowy Topieliska	Zieleniec	wałbrzyskie (m. Duszniki Zdrój)

Skałki i grupy skalne

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Skała Kmity	Balice	krakowskie (gm. Zabierzów)
Skałki Kornuty	Bartne	nowosądeckie (gm. Sękowa)
Skalne Grzyby	Batorów	wałbrzyskie (gm. Szczytna)
Skałki Doliny Będkowskiej	Brzezinka	krakowskie (gm. Zabierzów)
Diable Skały na Bukowcu	Bukowiec	nowosądeckie (gm. Korzenna)
Błędne Skały	Bukowina Kłodzka	wałbrzyskie (gm. Kudowa Zdrój)
Skamieniałe Miasto	Ciężkowice	tarnowskie
Skałki Prządki	Czarnorzeki	krośnieńskie (gm. Korczyzna)

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Głazy Krasnoludków	Gorzyszów	jeleniogórskie (gm. Kamienna Góra)
Jerzmanowickie Skałki	Jerzmanowice	krakowskie
Szczeliniec Wielki i Mały	Karłów	wałbrzyskie (gm. Radków)
Skały Pielgrzymy; Skała Słonecznik	Karpacz Górny	jeleniogórskie (m. Karpacz)
Skałki Doliny Kobylańskiej	Kobylany	krakowskie (gm. Zabierzów)
Kamień Leski	Lesko	krośnieńskie
Skałki Piekło	Nieklar Wielki	kieleckie (gm. Stąporków)
Skałki na podzamczu	Ogrodzieniec	katowickie
Skałki na podzamczu	Olsztyn	częstochowskie
Maczuga Herkulesa	Pieskowa Skała	krakowskie (gm. Sułoszowa)
Góra Zborów (Berkowa)	Podlesice	częstochowskie (gm. Kroczyce)
Kamienie Będzińskiego	Rajbrot	tarnowskie (gm. Nowy Wiśnicz)
Okiennik Wielki	Skarżyce	katowickie (gm. Zawiercie)

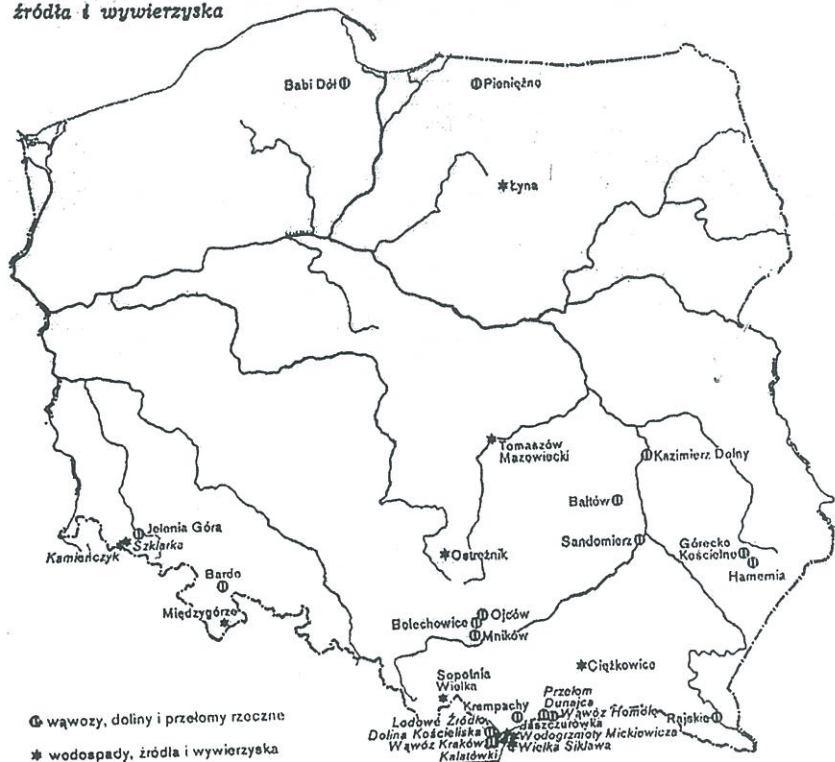
Krajoznawcze walory przyrodnicze. Osobliwości flory i fauny. Skałki i grupy skalne

Wąwozy, doliny i przełomy rzeczne

Objekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Jar rzeki Raduni	Babi Dół	gdańskie (gm. Żukowo)
Przełom Kamiennej	Bałtów	kieleckie
Przełom Nysy Kłodzkiej	Bardo	wałbrzyskie
Wąwóz Bolechowicki	Bolechowice	krakowskie (gm. Zabierzów)
Wąwóz Kraków	Dolina Kościeliska	nowosądeckie (gm. Tatrzańska)
Przełom rzeki Szum	Górecko Kościelne	zamojskie (gm. Józefów)
Przełom rzeki Sopot Czartowe Pole	Hamernia	zamojskie (gm. Józefów)
Borowy Jar	Jelenia Góra	miasto Jelenia Góra
Wąwóz Homole	Jaworki	nowosądeckie (gm. Szczawnica)
Wąwozy lessowe	Kazimierz Dolny	lubelskie
Przełom Dunajca	Kąty (Sromowce Wyżne)	nowosądeckie (gm. Czorsztyn)
Dolina Kościeliska	Kiry	nowosądeckie (gm. Tatrzańska)
Przełom rzeki Białki	Krempachy	nowosądeckie (gm. Nowy Targ)
Dolina Mnikowska	Mników	krakowskie (gm. Liszki)
Dolina Prądnika	Ojców	krakowskie (gm. Skąta)
Wąwóz rzeki Wałszy	Pieniężne	elbląskie
Przełom Sanu przez Otryt	Rajskie	krasowickie (gm. Solina)
Wąwozy lessowe	Sandomierz	tarnobrzeskie

Krajoznawcze walory przyrodnicze. Wąwozy, doliny i przełomy rzeczne. Wodospady, źródła i wywierzyska

Jaskinie i groty

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Jaskinia Mroźna	Dolina Kościeliska	nowosądeckie (gm. Tatrzańska)
Grotty Kryształowe	Inowrocław	bydgoskie
Jaskinia Niedźwiedzia	Kletno	Wałbrzyskie (gm. Stronie Śląskie)
Grota piaskowcowa	Mechowo	gdańskie (gm. Puck)
Jaskinia Łokietkowa	Ojców	krakowskie (gm. Skała)
Jaskinia Olsztyńska (w Sokolich Górach)	Olsztyn	częstochockie
Jaskinia Radochowska	Radochów	wałbrzyskie (gm. Łądek Zdrój)
Jaskinia Malinowska	Salmopol	bielskie (gm. Szczyrk)
Jaskinia Skorocicka	Skorocice	kieleckie (gm. Wiślica)
Jaskinie w rezerwacie Węże	Węże	sieradzkie (gm. Działoszyn)
Grota Kryształowa	Wieliczka	krakowskie
Jaskinia Wierchowska Górna	Wierchowie	krakowskie (gm. Wielka Wieś)
Jaskinia Raj	Zgórsko (k.Chęcín)	kieleckie (gm. Wiślica)
Jaskinie wśród skałek	Zielona Góra	częstochockie (gm. Olsztyn)

*Krajoznawcze walory przyrodnicze. Jaskinie i grotty. Głazy narzutowe i głazowiska.
Inne obiekty geologiczne*

Lokalizacja źrózł (miejsowość)	Dawne województwo (gmina/miasto)	Skład chemiczny wód
uzdrowisko Busko Zdrój	kieleckie (m. Busko Zdrój)	wody chlorkowo-sodowe siarkawe i wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe
uzdrowisko Ciechocinek	włocławskie (m. Ciechocinek)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe cieplicze i wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe
uzdrowisko Cieplice Śląskie Zdrój	jeleniogórskie (m. Jelenia Góra)	wody fluorkowe cieplicze
uzdrowisko Czerniawa Zdrój	jeleniogórskie (m. Swieradów Zdrój)	szczały wodorowęglanowe-wapniowo- magnezowe żelaziste i wody radocznynne
Dębowiec	bielskie (gm. Dębowiec)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe
uzdrowisko Długopole Zdrój	wałbrzyskie (gm. Bystrzyca Kł.)	szczały wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe żelaziste
uzdrowisko Duszniki Zdrój	wałbrzyskie (m. Duszniki Zdrój)	szczały wodorowęglanowo-wapniowo-sodowe żelaziste
Dziwnówek	szczecińskie (gm. Dziwnów)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe borowe hipotermalne
Głębokie	nowosądeckie (gm. Piwniczna)	szczały wodorowęglanowo-sodowe
uzdrowisko Goczałkowice Zdrój	katowickie (m. Pszczyna)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe
uzdrowisko Horyniec	przemyskie (gm. Horyniec)	wody siarczkowe
uzdrowisko Iwonicz Zdrój i Lubatówka	krośnieńskie (m. Iwonicz Zdrój) (gm. Iwonicz-Zdrój)	wody chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowe jodkowe bromkowe i wody fluorkowe borowe
Jaworze	bielskie (gm. Jasienica)	wody chlorkowo-sodowo-wapniowe bromkowe jodkowe żelaziste manganowe
uzdrowisko Jedlina	wałbrzyskie (m. Jedlina)	szczały wodorowęglanowo-wapniowo-sodowe żelaziste
Jeleniów	wałbrzyskie (gm. Kudowa Zdrój)	szczały wodorowęglanowo-wapniowo-sodowe żelaziste siarczkowe
uzdrowisko Kamień Pomorski	szczecińskie (m. Kamień Pomorski)	wody chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe
uzdrowisko Kołobrzeg	koszalińskie (m. Kołobrzeg)	wody chlorkowo-sodowe i wody chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe
uzdrowisko Konstancin-Jeziorna	warszawskie (m. Konstancin-Jeziorna)	wody cieplicze chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe żelaziste
Kowary	jeleniogórskie	wody radocznynne (m. Kowary)
Podgórze	krakowskie (m. Kraków)	wody siarczanowo-chlorkowo-magnezowo-wapniowe siarczkowe
Krosno	krośnieńskie (m. Krosno)	wody chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe borowe i wody chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowo-bromkowe jodkowe borowe

Lokalizacja złóż (miejsowość)	Dawne województwo (gmina/miasto)	Skład chemiczny wód
uzdrowisko Szczawnica	nowosądeckie (m. Szczawnica)	szczawy wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe
Krzeszowice	krakowskie (m. Krzeszowice)	wody siarczanowo-wapniowe i wody siarczanowo- wapniowe siarczkowe oraz wody chlorkowo-sodowe
uzdrowisko Krynica	nowosądeckie (m. Krynica)	szczawy wodorowęglanowo-sodowe jodkowe i szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe oraz szczawy wodorowęglanowo-sodowo-wapniowe żelaziste
uzdrowisko Kudowa Zdrój	wałbrzyskie (m. Kudowa Zdrój)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowe żelaziste arsenowe i szczawy wodorowęglanowo-wapniowe radoczyste
uzdrowisko Łądek Zdrój	wałbrzyskie (m. Łądek Zdrój)	wody cieplicze radoczyste siarczkowe fluorkowe
Latoszyn	tarnowskie (gm. Dębica)	wody siarczanowo-wapniowe siarczkowe
Łągów	zielenogórskie (gm. Łągów)	wody cieplicze chlorkowo-sodowe
Łomnica	nowosądeckie (gm. Piwniczna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowe żelaziste
Marusza	toruńskie (gm. Grudziądz)	wody cieplicze chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe borowe
Międzywodzie	szczecińskie (gm. Dziwnów)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe żelaziste
Milik	nowosądeckie (gm. Muszyna)	węglanowo-wapniowo-magnezowe żelaziste
uzdrowisko Muszyna	nowosądeckie (m. Muszyna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowe i szczawy wodorowęglanowo-magnezowo-wapniowe żelaziste
uzdrowisko Nałęczów	lubelskie (m. Nałęczów)	wody żelaziste
Piwniczna	nowosądeckie (m. Piwniczna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowo- sodowe żelaziste
uzdrowisko Polanica Zdrój	wałbrzyskie (m. Polanica Zdrój)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowe
Polańczyk	krośnieńskie (gm. Solina)	wody wodorowęglanowo-sodowe żelaziste jodkowe borowe i wody wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe borowe
uzdrowisko Połczyn Zdrój	koszalińskie (m. Połczyn Zdrój)	wody chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe
Poręba Wielka	nowosądeckie (gm. Niedźwiedź)	wody wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe jodkowe siarczkowe
Powroźnik	nowosądeckie (gm. Muszyna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe manganowe i szczawy wodorowęglanowo-sodowo- magnezowo-wapniowe borowe oraz szczawy wodorowęglanowo-wapniowe żelaziste
uzdrowisko Przerzeczyn Zdrój	wałbrzyskie (gm. Niemcza)	wody siarczkowe i wody siarczkowe radoczyste

Lokalizacja złóż (miejscowość)	Dawne województwo (gmina/miasto)	Skład chemiczny wód
uzdrowisko Rabka	nowosądeckie (m. Rabka)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe
uzdrowisko Rymanów	kościuski (m. Rymanów)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe borowe oraz szczawy i wody chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowe jodkowe bromkowe borowe
uzdrowisko Solec Zdrój	kieleckie (gm. Solec Zdrój)	wody chlorkowo-siarczanowo-sodowe siarczkowe i wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe siarczkowe
Stare Rochowice	jeleniogórskie (gm. Bolków)	szczawy i wody wodorowęglanowo-siarczanowo-sodowe
uzdrowisko Swoszowice	krakowskie (m. Kraków)	wody siarczanowo-wapniowe siarczkowe
Szczawa	nowosądeckie (gm. Kamienica)	szczawy wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe borowe i szczawy oraz wody wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowo-wapn. borowe
Szczawina	wałbrzyskie (gm. Bystrzyca Kł.)	szczawy
Szczawnik	nowosądeckie (gm. Muszyna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowo- magnezowo-sodowe
uzdrowisko Szczawno Zdrój	wałbrzyskie (m. Szczawno Zdrój)	szczawy wodorowęglanowo-sodowo-wapn.-magnezowe i szczawy wodorowęglanowo-sodowe radocenne
uzdrowisko Świeradów Zdrój	jeleniogórskie (m. Świeradów Zdrój)	szczawy radocenne i szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe żelaziste oraz wody radocenne
uzdrowisko Świnoujście	szczecińskie (m. Świnoujście)	wody chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe
Trzebnica	wrocławskie (m. Trzebnica)	wody cieplice chlorkowo-sodowo-wapniowe bromkowe borowe
Tylicz	nowosądeckie (gm. Krynica)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-sodowe i szczawy wodorowęglanowo-wapn. żelaziste manganowe
uzdrowisko Ustka	śląskie (m. Ustka)	wody chlorkowo-sodowe bromkowe jodkowe borowe
uzdrowisko Ustroń	bielskie (m. Ustroń)	wody chlorkowo-sodowo-wapniowe bromkowe jodkowe
uzdrowisko Wapienne	nowosądeckie (gm. Sękowa)	wody siarczkowe
uzdrowisko Wieniec Zdrój	wrocławskie (gm. Brześć Kujawski)	wody siarczkowo-chlorkowo-wapniowo-sodowe siarczkowe
Wierchomla Mała i Wierchomla Wielka	nowosądeckie (gm. Piwniczna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe żelaziste i wody siarczkowe
uzdrowisko Wysowa	nowosądeckie (gm. Uście Gorlickie)	szczawy wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe
Zabłocie	bielskie (gm. Strumień)	wody chlorkowo-sodowe jodkowe bromkowe
Zakopane	nowosądeckie (m. Zakopane)	wody cieplice i wody cieplice siarczkowe
Złockie	nowosądeckie (gm. Muszyna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowo-sodowe żelaziste
uzdrowisko Żegiestów Zdrój	nowosądeckie (gm. Muszyna)	szczawy wodorowęglanowo-wapniowe i szczawy wodorowęglanowo-magnezowe

Źródło: Zarządzenie Ministra Zdrowia 1991.

Walory wypoczynkowe środowiska przyrodniczego. Wody lecznicze

Muzea i zbiory przyrodnicze

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Muzeum Przyrodniczo-Leśne Białowieskiego Parku Narodowego	Białowieża	białostockie
Muzeum Oceanograficzne i Akwarium Morskie	Gdynia	gdańskie
Muzeum Kampinoskiego Parku Narodowego	Granica	warszawskie (gm. Kampinos)
Muzeum Pienińskiego Parku Narodowego	Krościenko	nowosądeckie
Muzeum Przyrodnicze Wolińskiego Parku Narodowego	Międzyzdroje	szczecińskie
Muzeum Przyrodnicze Ojcowskiego Parku Narodowego	Ojców	krakowskie (gm. Skała)
Muzeum Wielkopolskiego Parku Narodowego	Puszczykowo	poznańskie
Muzeum Słowińskiego Parku Narodowego	Smołdzino	śląskie
Muzeum Karkonoskiego Parku Narodowego	Sobieszów	jeleniogórskie (m. Jelenia Góra)
Muzeum Świętokrzyskiego Parku Narodowego	Święty Krzyż	kieleckie
Muzeum Ziemi PAN	Warszawa	
Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego	Wrocław	
Muzeum Tatrzańskie	Zakopane	nowosądeckie
Muzeum Babiogórskiego Parku Narodowego	Zawoja	bielskie

Parki zabytkowe

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Park romantyczny	Arkadia	skierniewickie (gm. Nieborów)
Park pałacowy	Białystok	
Park Kultury i Wypoczynku	Chorzów	katowickie
Park Oliwski	Gdańsk	
Park Gliniec	Glinna	szczecińskie (gm. Stare Czarnowo)
Park zamkowy	Gołuchów	kaliskie
Park zamkowy	Kórnik	poznańskie
Park pałacowy	Łańcut	rzeszowskie
Park pałacowy	Nieborów	skierniewickie
Park wiejski	Przelewice	szczecińskie
Park pałacowy	Pszczyna	katowickie
Park pałacowy	Puławy	lubelskie

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Park pałacowy	Racot	leszczyńskie (gm. Kościan)
Park pałacowy	Swierklaniec	katowickie
Park pałacowy	Turew	leszczyńskie (gm. Kościan)
Park Łazienkowski; Park Wilanowski	Warszawa	
Park botaniczny	Wojślawice	wałbrzyskie (m. Niemcza)
Park Szczytnicki	Wrocław	
Park przy dworku	Żelazowa Wola	skierniewickie (gm. Sochaczew)

Krajoznawcze walory przyrodnicze. Parki zabytkowe. Muzea przyrodnicze

Ogrody botaniczne

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (miasto)
Palmiarnia i alpinarium	Gdańsk-Oliwa	
Zakład Dendrologii i Arboretum PAN	Kórnik	poznańskie
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego	Kraków	
Palmiarnia	Lubiechów	wałbrzyskie
Ogród Botaniczny Uniwersytetu im. M. Curie-Skłodowskiej	Lublin	
Miejski Ogród Botaniczny	Łódź	
Ogród Botaniczny Uniwersytetu A. Mickiewicza; Palmiarnia	Poznań	
Arboretum i alpinarium SGGW Warszawa	Rogów	skierniewickie
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego	Warszawa	
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego	Wrocław	
Ogród roślin tatrzańskich	Zakopane	nowosądeckie

Inne ciekawe obiekty przyrodnicze

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)
Jezioro Hańcza (najgłębsze w Polsce, krajobraz morenowy)	Bachanowo	suwalskie (gm. Jeleniewo)
Pustynia Błędowska (jedyna w Europie Środkowej pustynia, 32 km ²)	Błędów	katowickie (gm. Klucze)
Rezerwat Góry Wschodnie (pokład wielkich kryształów gipsu)	Chotel Czerwonny	kieleckie (gm. Wiślica)
Naturalna wychodnia najgrubszego pokładu węglowego (Reden)	Dąbrowa Górnicza	katowickie
Morskie Oko i Czarny Staw (jeziora wysokogórskie w Tatrach Wysokich)	Dolina Rybiego Potoku	nowosądeckie (gm. Tatrzańska)
Jeziorka Duszatyńskie (jeziora osuwiskowe w rezerwacie Zwierzło)	Duszatyn	krośnieńskie (gm. Komańcza)
Rzadkie profile geologiczne w dawnym kamieniołomie bazaltu	Góra Św. Anny	opolskie (gm. Leśnica)
Śnieżne Kotły (formy polodowcowe o stromych ścianach)	Karkonosze	jeleniogórskie (m. Piechowice)
Wielki i Mały Staw (polodowcowe jeziora górskie)	Karkonosze	jeleniogórskie (m. Karpacz)
Rezerwat geologiczny Kadzielnia (pełna seria utworów dewońskich, zjawiska krasowe); Rezerwat skalny im. J. Czarnockiego (Sluchowice) (profil geologiczny pełnej serii stratygraficznej)	Kielce	miasto wojewódzkie
Wydmny Łebskie (wydmny ruchome zbudowane z lotnych piasków)	Mierzeja Łebska	śląskie (gm. Smołdzino)
Rezerwat Meteoryt Morasko (krater po upadku meteorytu żelaznego)	Morasko	poznańskie (gm. Suchy Las)
Przylądek Rozewie (klifowy brzeg morski)	Rozewie	gdańskie (m. Władysławowo)
Góry Pieprzowe (jary na stokach formacji kambru)	Sandomierz	tarnobrzeskie
Góra Słęża (samotny masyw o szczycie ze skał granitowo-gabrowych, gołoborza)	Sobótka	wrocławskie

KRAJOZNAWCZE WALORY ANTROPOGENICZNE POLSKI

Zabytki architektury i budownictwa klasy I

Miejscowość	Zabytki
Gdańsk	Zabudowa Głównego Miasta w obrębie murów obronnych, kościół parafialny NMP, ratusz, zespół wielkiej zbrojowni, zespół twierdzy Wisłoujście
Kraków	Zabudowa śródmieścia w obrębie Plant, zespół budowli Wzgórza Wawelskiego, Kościół Mariacki, Sukiennice, kościół św. Anny, Collegium Maius, klasztor jezuitów, klasztor kamedułów na Bielanach, klasztor augustianów, obwarowania staromiejskie
Poznań	Ratusz, kościół katedralny, kościół farny d. jezuitów. Biblioteka Raczyńskich, pałace, kamienice
Toruń	Zabudowa Starego i Nowego Miasta, kościół św. Jana, klasztor franciszkanów i kościół NMP, ratusz, kamienica pod Gwiazdą, kościół św. Jakuba, ruiny zamku krzyżackiego, mury z basztami
Warszawa	Zamek Królewski, Teatr Wielki, klasztor wizytek, pałac Krasińskich, zespół pałacowo-parkowy Łazienki, zespół pałacowo-parkowy Wilanów, mury miejskie z basztami – Barbakan, inne kościoły, pałace, kamienice
Wrocław	Zabudowa Ostrowa Tumskiego i Wyspy Piskowej, kościół katedralny, ratusz, kościół św. Krzyża, klasztor augustianów i kościół NMP, kolegium jezuitów – Uniwersytet, kamienice

Zabytki architektury i budownictwa klasy II

Miejscowość (dawnie województwo; gmina/miasto)	Zabytki
Baranów Sandomierski (tarnobrzeskie)	Zamek Leszczyńskich, a następnie Lubomirskich
Biecz (krośnieńskie)	Zabytkowy układ urbanistyczny, kościół parafialny
Brzeg (opolskie)	ratusz, mury miejskie, klasztor reformatów Zamek książąt brzeskich, kościół św. Mikołaja, kościół św. Krzyża, ratusz, kamienice
Chełmno (toruńskie)	Ratusz, kościół farny, opactwo cysterskie, kościół franciszkanów, kościół dominikanów, kościół św. Ducha, mury miejskie
Chęciny (kieleckie)	Zamek biskupi, a następnie królewski (ruina), klasztor franciszkanów, kościół parafialny, średniowieczna sieć ulic
Chochołów (nowosądeckie) (gm. Czarny Dunajec)	Drewniana zabudowa wsi podhalańskiej
Cieszyn (bielskie)	Zamek książęcy (ruina) z kaplicą, pałac Larischów, kamienice podcieniowe, ratusz, kościoły
Częstochowa	Zespół klasztorny paulinów na Jasnej Górze
Dębno (nowosądeckie; gm. Nowy Targ)	Drewniany kościół parafialny
Frombork (elbląskie)	Kościół katedralny, pałac biskupów warmińskich, obwarowania Wzgórza Katedralnego z wieżami i bramami
Gniew (gdańskie)	Zabytkowy zespół urbanistyczny, zamek krzyżacki, kościół parafialny, kamienice podcieniowe, mury obronne
Gnieszno (poznańskie)	Kościół archikatedralny

Miejscowość (dawnie województwo; gmina/miasto)	Zabytki
Gołuchów (kaliskie)	Zamek Leszczyńskich, później Czartoryskich
Henryków (wałbrzyskie; gm. Ziębice)	Zespół opactwa cystersów
Jelenia Góra	Kamienice podcieniowe, kościół d. ewangelicki, kościół farny
Kamień Pomorski (szczecińskie)	Zabytkowy układ urbanistyczny, kościół katedralny, ratusz, mury miejskie
Karpacz Górny (jeleniogórskie)	Drewniany kościół Wang przeniesiony z Norwegii
Kazimierz Dolny (lubelskie)	Zabytkowy układ urbanistyczny, kamienice św. Krzysztofa i św. Mikołaja, kamienica Celejowska, zamek królewski (ruina)
Kielce	Pałac biskupów krakowskich, kościół katedralny, pałacyk T. Zielińskiego, kościół św. Trójcy, kamienice
Kłodzko (wałbrzyskie)	Kościół parafialny, twierdza bastionowa, most kamienny, ratusz, kamienice
Kórnik (poznańskie)	Zamek Działyńskich
Kraszczyn (przemyskie)	Zamek Kraszińskich
Krzyszów (jeleniogórskie; gm. Kamienna Góra)	Opactwo cystersów – kościół i klasztor
Książ (m. Wałbrzych)	Zamek Hochbergów
Kwidzyn (elbląskie)	Zespół kościoła katedralnego i zamku
Legnica	Zamek książąt legnickich, kolegium jezuitów, ratusz, Akademia Rycerska, kamienice
Legnickie Pole (legnickie)	Opactwo benedyktynów, kościół klasztorny
Lidzbark Warmiński (olsztyńskie)	Zamek biskupów warmińskich, mury obronne z basztami
Lubiąż (wrocławskie; gm. Wołów)	Opactwo cystersów – klasztor i kościół
Lublin	Zamek królewski z kaplicą św. Trójcy, kolegium jezuitów - katedra, Brama Krakowska, stary ratusz, kamienice
Łańcut (rzyszowskie)	Pałac (zamek) Lubomirskich, następnie Potockich
Łowicz (skierniewickie)	Kościół kolegiacki, ratusz, seminarium, misjonarzy, kamienice
Malbork (elbląskie)	Zamek wielkich mistrzów krzyżackich, ratusz
Nieborów (skierniewickie)	Pałac M. Radziejowskiego, a następnie Ogińskich i Radziwiłłów
Nysa (opolskie)	Kościół św. Jakuba, pałac biskupów wrocławskich, kolegium jezuitów, klasztor bożogrobców, mury miejskie, kamienice
Ogrodzieniec (katowickie)	Zamek Bonerów (ruina)
Paczków (opolskie)	Mury miejskie z basztami i bramami, kościół obronny, ratusz, kamienice
Pelplin (gdańskie)	Opactwo cystersów, kościół (obecnie katedra)
Pieskowa Skała (krakowskie; gm. Sułoszowa)	Zamek królewski, a następnie Szafranców i Zebrzydowskich
Płock	Zespół zamkowo-katedralny na Wzgórzu Tumskim, opactwo benedyktynów, ratusz, kamienice
Przemysł	Kościół katedralny, zamek królewski, klasztor franciszkanów, kolegium jezuitów, kamienice

Miejscowość (dawne województwo; gmina/miasto)	Zabytki
Pszczyna (katowickie)	Pałac Promnitzów, a następnie Hochbergów
Puławy (lubelskie)	Pałac Lubomirskich i Czartoryskich, budowle parkowe, kościół parafialny
Rogalin (poznańskie; gm. Mosina)	Pałac Raczyńskich i budowle towarzyszące
Rydzyzna (leszczyńskie)	Pałac (zamek) Leszczyńskich, a następnie Sułkowskich, zabudowa rynku, kościół parafialny
Sandomierz (tarnobrzeskie)	Zabudowa miasta przedlokacyjnego, lokacyjnego i przedmieścia opatowskiego, kościół św. Jakuba, kościół katedralny, ratusz, mury miejskie z basztami, zamek królewski
Sielpia Wielka (kieleckie; gm. Końskie)	Zakład przemysłowy i osiedle przyzakładowe
Sobieszów (gm. Jelenia Góra)	Zamek Chojnik (ruina)
Stargard Szczeciński (szczecińskie)	Kościół parafialny NMP, ratusz, kamienice, mury miejskie
Stary Sącz	Średniowieczny układ zabudowy, klasztor obronny klarysek, domy mieszkalne
Strzelno (bydgoskie)	Opactwo norbertanek, kościół św. Prokopa
Sulejów-Podklasztorze (piotrkowskie)	Opactwo cystersów z obwarowaniami i zabudowaniami gospodarczymi
Szczecin	Zamek książąt pomorskich, kościół św. Jakuba, ratusz, kościół św. Piotra i Pawła pałace i kamienice
Szydłów (kieleckie)	Średniowieczny zespół miejski, mury obronne, zamek królewski, kościół parafialny, synagoga
Świdnica (wałbrzyskie)	Kościół parafialny, ewangelicki Kościół Pokoju, ratusz
Święta Lipka (olsztyńskie; gm. Reszel)	Klasztor Jezuitów z założeniem odpustowym
Trzebnica (wrocławskie)	Opactwo cysterek – kościół z grobowcem św. Jadwigi
Ujazd (tarnobrzeskie; gm. Iwaniska)	Zamek Krzyżtopór K. Ossolińskiego (ruina)
Wąchock (kieleckie)	Zespół opactwa cystersów
Wiśnicz Nowy (tarnowskie)	Zamek Kmitów, a następnie Lubomirskich, kościół parafialny, klasztor karmelitów bosych
Zamość	Zabudowa miasta w granicach twierdzy, kościół kolegiacki, ratusz, kamienice, obwarowana bastionowe, synagoga

Krajoznawcze walory antropogeniczne. Zabytki architektury i budownictwa

Muzea etnograficzne, skanseny i ośrodki twórczości ludowej

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina)
Folklor i drewniana zabudowa wsi	Bieliny	kieleckie
Zagroda Sitarska	Biłgoraj	zamojskie
Muzeum Górnosląskie	Bytom	katowickie
Muzeum Zachodniej Kaszubszczyzny	Bytów	słupskie
Wytwórnia ceramiki kaszubskiej	Chmielno	gdańskie
Budownictwo i folklor góralski	Chochołów	nowosądeckie (gm. Czarny Dunajec)
Górnosląski Park Etnograficzny	Chorzów	katowickie
Muzeum Rolnictwa im. K. Kluka	Ciechanowiec	łomżyńskie
Beskidzka Izba Twórcza	Istebna	bielskie
Wyroby i stroje kurpiowskie	Kadzidło	ostrołęckie
Muzeum Ziemi Kaliskiej	Kalisz	miasto
Muzeum Kaszubskie	Kartuzy	gdańskie
Muzeum Narodowe	Kielce	miasto

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina)
Zagroda Słowińska	Kluki	śląskie (gm. Smołdzino)
Muzeum Regionalne Lasowiaków	Kolbuszowa	rzeszowskie
Ośrodek folkloru i twórczości ludowej	Koźbiel	siedleckie
Ośrodek koronkarstwa ludowego	Koniaków	bielskie (gm. Istebna)
Muzeum Etnograficzne, imprezy folkl.	Kraków	miasto
Folklor górali pienińskich	Krościenko	nowosądeckie
Wielkopolski Park Etnograficzny	Lednogóra	poznańskie (gm. Łubowo)
Budownictwo ludowe i folklor	Lipnica Murowana	tarnowskie (gm. Nowy Wiśnicz-Lipnica)
Muzeum Wsi Lubelskiej	Lublin	miasto
Folklor górali sądeckich, imprezy	Łącko	nowosądeckie
Muzeum i zagrody łowickie	Łowicz	skierniewickie
Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne	Łódź	miasto
Skansen Kurpiowski	Nowogród	łomżyńskie
Sądecki Park Etnograficzny	Nowy Sącz	miasto
Lubuski Park Etnograficzny	Ochla	zielonogórskie (gm. Zielona Góra)
Muzeum Mazurskie	Olsztyn	miasto
Muzeum Budownictwa Ludowego	Olsztynek	olsztyńskie
Ośrodek folkloru i sztuki ludowej	Opoczno	piotrkowskie
Muzeum Wsi Opolskiej	Opole-Bierkowice	miasto
Rezerwat Archeologiczno- Etnograficzny	Osiek n. Notecią	piłskie (gm. Wyrzysk)
Miejsce odpustowe, stroje ludowe	Piekary Śląskie	katowickie
Muzeum Mazowieckie, impr. folklor.	Płock	miasto
Muzeum Kultury i Sztuki Ludowej	Poznań	miasto
Muzeum Ziemi Przemyskiej	Przemysł	miasto
Skansen-Camping	Przeworsk	przemyskie
Zagroda Wsi Pszczyńskiej	Pszczyna	katowickie
Muzeum - dział etnograficzny i skansen pszczelarski	Radom	miasto
Muzeum Budownictwa Ludowego	Sanok	krośnieńskie
Muzeum - dział etnograficzny	Sieradz	miasto
Muzeum Etnograficzne	Sierpc	płockie
Muzeum Pomorza Środkowego	Słupsk	miasto
Muzeum Narodowe dział etnografii	Szczecin	miasto
Ośrodek Budownictwa Ludowego	Szymbark	nowosądeckie (gm. Gorlice)
Twórcy ludowi Kurpiowszczyzny	Tatary	ostrołęckie (gm. Kadzidło)
Muzeum Wsi Kieleckiej	Tokarnia	kieleckie (gm. Chęciny)
Muzeum Etnograficzne i Skansen	Toruń	miasto
Państwowe Muzeum Etnograficzne	Warszawa	miasto
Kaszubski Park Etnograficzny	Wdzydze	gdańskie (gm. Kościerzyna)
Miejsce odpustowo pątnicze, sztuka ludowa	Wejherowo	gdańskie
Muzeum Beskidzkie	Wiśla	bielskie
Muzeum Kujawskie	Włocławek	miasto
Folklor Filiponów, cerkiew	Wojnowo	suwalskie (gm. Ruciane-Nida)
Muzeum Etnograficzne	Wrocław	miasto wojewódzkie
Nadwiślański Park Etnograficzny	Wygieźwóz	katowickie (gm. Babice)

Obiekt	Miejscowość	Dawne województwo (gmina)
Muzeum Tatrzańskie, folklor góralski	Zakopane	nowosądeckie
Malowane chałupy, izba sztuki ludowej	Zalipie	tarnowskie (gm. Olesno)
Łowicka Izba Twórcza	Złaków Borowy	skierniewickie (gm. Zduny)
Orawski Park Etnograficzny	Zubrzyca Górna	nowosądeckie (gm. Jabłonka)

Krajoznawcze walory antropogeniczne. Muzea etnograficzne, skanseny i ośrodki twórczości ludowej

Obiekty historyczno-wojskowe

Miejscowość	Dawne województwo (gmina/miasto)	Obiekt
Gdańsk	miasto	Pomnik Obrońców Westerplatte
Gdynia	gdańskie	Muzeum Marynarki Wojennej, Muzeum Okręt "Błyskawica"
Gierłoż	olsztyńskie (gm. Kętrzyn)	Bunkry kwatery Hitlera
Góra Św. Anny	opolskie (gm. Leśnica)	Pomnik Czynu Powstańczego
Grunwald, Stębark	olsztyńskie	Pomnik i Muzeum Grunwaldzkie
Kaława - Wysoka - Staropole	gorzowskie (gm. Międzyrzecz)	Zespół bunkrów i lochów Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego
Kłodzko	wałbrzyskie	Twierdza bastionowa i kazamaty
Modlin-Twierdza	warszawskie (m. Nowy Dwór Maz.)	Twierdza z fortami
Poznań	miasto	Muzeum Wyzwolenia na Cytadeli, Pomnik Powstańców Wielkopolskich, Wielkopolskie Muzeum Wojskowe
Przemysł	miasto	System fortów wokół miasta
Silnowo	koszalińskie	Bunkier-forteca Wału Pomorskiego
Srebrna Góra	wałbrzyskie (gm. Stoszowice)	Twierdza na przełęczy górskiej
Strzaliny	piłskie (gm. Tuczno)	Ruiny fortyfikacji Wału Pomorskiego
Studzianki Pancerne	radomskie (gm. Głowaczów)	Mauzoleum Żołnierzy WP
Warszawa	miasto	Cytadela - forteca i więzienie, Grób Nieznanego Żołnierza, Muzeum Wojska Polskiego

Miejsca i muzea martyrologii

Miejscowość	Dawne województwo (gmina)	Obiekt
Bełzec	zamojskie (gm. Tomaszów Lubelski)	Pomnik na terenie b. obozu zagłady
Chełmno	konińskie (gm. Dąbie)	Pomnik-mauzoleum w b. obozie zagłady
Lublin	miasto	Państwowe Muzeum na Majdanku
Oświęcim	bielskie	Państwowe Muzeum w Oświęcimiu
Palmiry	warszawskie (gm. Czosnów)	Cmentarz ofiar egzekucji
Sztutowo	elbąskie	Muzeum Stutthof
Treblinka	ostrołęckie (gm. Małkinia Górna)	Pomnik i cmentarz na terenie b. obozu
Warszawa	miasto	Mauzoleum Walk i Męczeństwa w Alei Szucha Muzeum - Więzienie Pawiak
Zamość	miasto	Martyrologiczny Punkt Upamiętnienia Rotunda

Krajoznawcze walory antropogeniczne. Obiekty historyczno-wojskowe, miejsca i muzea martyrologii

Zabytki działalności gospodarczej i techniki

Miejscowość	Dawne województwo (gmina)	Obiekt
Bóbrka	krośnieńskie (gm. Chorkówka)	Muzeum Skansen Przemysłu Naftowego
Buczyniec	elbląskie (gm. Rychliki)	Pochylnia rolkowa Kanału Elbląskiego
Gdańsk	miasto	Centralne Muzeum Morskie
Hel	gdańskie	Muzeum Rybackie
Jelonki	elbląskie (gm. Rychliki)	Pochylnia rolkowa "Jelenie" Kanału Elbląskiego
Konary	wrocławskie (gm. Wińsko)	Ruiny najstarszej na świecie cukrowni
Maurzyce	skierniewickie (gm. Zduny)	Najstarszy w Europie most spawany
Mikaszówka	suwalskie (gm. Płaska)	Śluza na Kanale Augustowskim
Stańczyki	suwalskie (gm. Dubeninki)	Wiadukt kolejowy na rzece Biedziance
Starachowice	kieleckie	Zabytkowy zakład wielkopieczowy
Studzianka	suwalskie (gm. Augustów)	Śluza Przewież na Kanale Augustowskim
Swarzędz	poznańskie	Skansen Pszczelarski
Tarnowskie Góry	katowickie	Sztolnia Czarnej Pstrąga
Warszawa	miasto	Muzeum Techniki NOT, Muzeum Kolejnictwa
Wenecja	bydgoskie (gm. Żnin)	Muzeum Skansen Kolei Wąskotorowej
Wieliczka	krakowskie	Muzeum Żup Krakowskich

Krajoznawcze walory antropogeniczne. Muzea i zabytki działalności gospodarczej i techniki

Muzea specjalistyczne i obiekty unikatowe

Miejscowość (d. woj.)	Muzeum/obiekt unikatowy
Chorzów (katowickie)	Planetarium Śląskie (pokazy nieba)
Gdańsk	Centralne Muzeum Morskie
Jędrzejów (kieleckie)	Zbiory gnomoniczne Muzeum im. Przyppkowskich
Kazimierz Dolny (lubelskie)	Muzeum Sztuki Złotniczej
Kielce	Muzeum Zabawki
Kraków	Muz. Dziejów Teatru Krakowskiego, Muz. Judaistyczne w Starej Synagodze, Muz. Lotnictwa i Astronautyki, Muz. Młodej Polski-Rydlówka
Łańcut (rzeszowskie)	Muzeum Powozów
Łopuszna (nowosądeckie)	Muzeum Historii Tatarnictwa
Markowe Szczawiny (bielskie)	Muzeum Turystyki Górskiej
Olsztyn	Planetarium Lotów Kosmicznych (seanse astronom.)
Poznań	Muzeum Instrumentów Muzycznych
Rozewie (gdańskie)	Muzeum Latarnictwa Morskiego
Szydłowiec (radomskie)	Muzeum Ludowych Instrumentów Muzycznych
Warszawa	Muz. Literatury, Muz. Kultury Fizycznej i Turystyki, Muz. Plakatu w Wilanowie, Muz. Teatralne, Muz. Zegarów i Rzemiosł Artystycznych
Wrocław	Muz. Sztuki Medalierskiej, Panorama Raclawicka

Mapki i tabelki na wg. Lijewskiego, Mikułowskiego, Wyrzykowskiego (zmienione).

Literatura:

- J. Kostrowicki "Środowisko Geograficzne Polski", PWN 1967r;
J. Kondracki "Geografia Fizyczna Polski", PWN 1972;
„Przewodnik po Polsce”, Sport i Turystyka 1991;
"Polska – przewodnik turystyczny" Wyd. Polonia, 1964;
T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski "Geografia turystyki Polski", PWE 1992;
J. Warszńska, A. Jackowski "Podstawy Geografii Turyzmu" PWN 1978.